

§ XXVIII. Et denique cum malitia delinquentis crescat ex *intentione* eiusdem, ante omnia ad hanc respiciendum esse ius naturæ iubet, cum ob infirmitatem hominum culpa (g) excusationem quandam mereatur.

CAPVT IX.

DE

IURE IMPERANTIIUM EXIGENDI
A SUBDITIS SUBSIDIA.

§. I.

Societates & collegia quæcunque carere non possunt bonis & redditibus, præsertim cum onera, & sæpe longe maiora, ac quidem singuli, (h) ferre debeant.

§ II.

ambitione vero, infamia aliaque ambitiosis contraria, & ita potro. Quod si enim auaris pœnam ambitioni contrariam imposueris, parum effeceris.

(g) Culpa facillime cadit in hominem, vnde dolus potissimum coercendus, & inde quoque est, quod animus distinguat delicta. Non tantum autem is delinquere videtur, qui *consilium directum* delinquendi habuit, sed etiam qui *indirectum*, seu qui illud maxime voluit, ex quo sciuit delictum hoc vel illud necessario secuturum esse.

(h) Si singuli bona non habent aut redditus, vel mendicando possunt suam sustentare vitam. At societates ciuiles in republ., quæ grauissima habent onera, habere necessario debent, vnde hæc ferat. Quo inuitu *neruum reip.* in tributis consistere ait *VLPIANVS in l. 1. §. 20. de quest.* Loquor autem de collegiis *ciuilibus*, in quibus prout finis præstitutus maiores sumtus requirit, eo pinguiques quoque redditus habere debet.

§. II. Ex quo etiam est, quod cuilibet collegio probato permiffum fit, habere arcam communem, & constituere administratorem, (i) qui redditus collegii adminiftraret.

§. III. Et qui in societatem aliquam se conferunt tanquam *membrum*, ad conseruationem istius societatis obstringuntur, vt necessaria conferant subsidia, & onera subeant. (k)

§. IV. Societates *ciuiles* grauioribus ex causis adhuc indigent variis subsidiis, quo grauiores expensæ sunt faciendæ in administrationem, & defensionem Reipublicæ. (l)

§. V.

(i) Probat hoc Ictus in *l. i. D. fr̄niuers. nom.* Idem in ecclesiis obseruatur, quarum singulæ sua propria bona & redditus habent. Antequam olim approbatæ essent, integrum illis non erat, bona aut redditus possidere. Vnde *ius constituendi administratores bonorum* proprie ad ecclesias spectat.

(k) Hæc conclusio etiam naturalis est, cum qui vult finem, velle etiam debeat media ad finem facientia. Qui se collegio adiungit, pro *conseruatione* eius quouis modo laborare, nec tantum commodum quærere, sed etiam onera ferre debet, cum naturale sit, apud eum esse incommoda, qui commoda quærit. Sic quando ecclesiæ sunt resciciendæ, parochiani ex hoc principio adstringuntur, vt sumtus refectionis serant.

(l) Vere admodum TACITVS *lib. 4. hiflor.* *Nec quies gentium sine armis, nec arma sine stipendiis, neque stipendia sine tributis haberi queunt.* Verum expensarum non vna vbique & eadem ratio est. Alicubi *minora*, alicubi *maiora* subsidia requiruntur, cuius ratio potissimum est petenda ex *ratione administrandi*

rem-

§. V. Vtrobique itaque collegii membra obligantur ad præstanda subsidia, sed inæquali iure ; in æquali societate quidem ex precedente pacto ; in inæquali ex imperio, (m) cum penes Imperantem sit, exigere subsidia ciuilia a subditis. (*)

§. VI.

rempubl. Quod bonus Pater familias in priuata domo, id Princeps in Republica ; vterque modum in expensis faciendis seruare studet, vel ad minimum studere debet. Sed paterfamilias largiter viuens eodem modo bona dissipat, sicut Rex profusus bona subditorum. Cum tamen tributa & vectigalia deberent esse patrimoni-um imperii, vt ait FLORVS lib. III. c. 13. n. 4. quia his demum *respublica sustinetur*, & ita non facile diminuenda, vti Senatus censuit contra Neronem apud TACITVM lib. XIII. *annal.* c. 51.

(m) In collegiis subsidia per modum pacti conferuntur ; sed in republica per modum imperii. Vt ut enim imperantes aliquando leniori via vtantur, & per preces collectas exigere videantur, constat tamen, preces impetrantium magis esse imperia, & ita tales collectæ precibus imperatæ non amittunt naturam suam. Principes boni se accommodant ad naturam subditorum, qui sponte agunt, quæ precibus exiguntur, inuiti autem, quæ per imperium. Multa huius generis habet KLOCK de *contribut.* c. 1. Loquor de imperantibus proprie dictis, & independentibus. Reges germanorum, qui suadendi magis, quam imperandi autoritate pollebant, nihil iure imperii exigere poterant. *Mos est*, inquit TACIT. de *Mor german. ciuitatibus* *ultra* & *viritim conferre principibus vel armentorum vel frugum, quod pro honore acceptum etiam necessitatibus subuenit.*

(*) Obligantur itaque subditi tanquam membra imperii ciuilibus, præsertim quia sumtus fiunt in communem salutem reipublicæ, h. e. pro pace & tranquillitate seruanda,

§. VI. Neque itaque hoc ius exigendi subsidia ciuilia imperanti præcise adscribendum propter dominium aliquod eminens, (n) cum alio ex fundamento eius ratio fatis constet.

§. VII. Præterea nec inferior magistratus iure suo imperare potest subsidia, si vel maxime iurisdictionem omnem habeat, (o) nisi

---

vt scilicet quilibet subditorum possit secure frui tranquillitate, patrimonii sui commoda pacifice percipere, neque vim aut deprædationem ab hostibus metuere, in quo singulorum insignis consistit utilitas. Et cum hæc publica tutela pro omnibus suscipiatur, æquum quoque est, vt ab omnibus subsidia necessaria huc facientia conferantur. Collineat huc IUSTINIANVS in Nou. 16. aliens: *Non aliter conseruare licet rempublicam, nisi præstationes importentur in publicum, ex quibus & militares nutriuntur copiae, vt resistatur hostibus, ac per agros & vrbes agantur excubiæ, perfruuntur item reliqui ordines attributis sibi salariis, reparantur quoque muri & vrbes, denique omnia alia proueniunt, quæ communem subditorum utilitatem concernunt.*

(n) Non dico, quod non possit inde ratio aliqua peti, sed id tantum assero, inde *unicum fundamentum* petendum non esse. In collegiis æqualibus non datur dominium eminens, & tamen obligatio singulorum adest ad subsidia collegio præstanda; Et deinde, prout supra id explicuimus, magis hoc dominium videtur respicere ad *casum aliquem necessitatis summæ*. Ass subsidia sunt *necessitates ordinariæ, & quotidianæ*.

(o) Iurisdictioni, quam magistratus habet, non coheret *ius indicendi tributa*, quæ *vi imperii summi* indicuntur. Iurisdictione enim suis inclusa est limitibus, & magistratus subalterni nullum aliud ius exercent, nisi quod iis com-

si consentiant subditi, vel ex imperantis indultu *expresso* vel *tacito* eidem certæ præstationes debeantur.

§. VIII. Vtrum autem consensus plurium sufficiat, an vero vel singuli consentire debeant, ex *causa*, propter quam subsidia præstanda, statuendum est, (p) quæ si commune bonum respiciat, sine quo civitas

commissum. Quod si tamen expensæ faciendæ imminerent, pro civitatis peculiari sustentatione, ciues consentire debent, & sic sunt *collectæ conuentionales*. Equidem plures sunt ciuitates municipales, vbi certa subsidia sunt præstanda, sed illa debentur vel ex antiqua imperantis concessione, vel olim a magistratu indicta sunt, propter concessam *generalem administrationem ciuitatis*, quæ cum sumtus requirant, tacite quoque concessum videtur, vt tales præstationes exigere possint. Similiter & præfides prouinciæ tributa exigunt ex *generali commissione prouinciæ*, sed vt non suo, sed *imperantis nomine* ea exigant. *Ægypti præfectum Tiberius* grauius increpauit, quod grauiora tributa, quam iussus esset, exegisset, aiens, *tonderi oues meas, non deglubii volo* SVETON. in *Tiber.* c. 32.

(p) Nota est distinctio inter collectas *voluntarias* & *necessarias*, quæ tunc satis fundata est, vbi ex consensu collegii, & non per modum imperii indicuntur collectæ. *Necessariæ* sunt, sine quibus non potest salus communis obtineri. *Voluntariæ*, quæ non præcisè necessariæ sunt, v. c. Si ciuitasincipi *die natali*, vel *honoris causa* vellet offerre munus aliquod, vbi singulos contentire debere existimarem, si prorsus ex libera voluntate hoc munus facere vellent. Huc referunt *den Willkomschatz* vti vulgo vocant, quæ collecta vniuersi civium consensu decernenda est. CHRISTOPH. WINTZLER *de collect.*

tas commode subsistere nequit, vel maiora vota sufficiunt, alias singuli consentire debent.

§ IX. Tempore *necessitatis extremae* (q) tamen etiam magistratui inferiori hoc ius non esset denegandum.

§ X. Sic etiam *ius subcolleclandi* (r) seu collectas ab Imperante indictas inter cives distribuendi seruata æqualitate, illasque exigendi ex commissione imperantis, subalterno magistratui competere potest.

§ XI.

---

lect. ces. 4. n. 1. Sic aurum coronarium olim erat voluntarium munus, & inde in *l. r. C. Theod. de auro coron.* IULIANVS fanciuit: *aurum coronarium munus est voluntatis &c.* ex quo porro inferunt imperatores in *l. vn. C. de aur. coron. ad collationem auri coronarii neminem absque consuetudine esse cogendum.*

(q) Ponamus ciuitatem obsidione cinctam esse, Principe absente; magistratus oppidani officium erit, ciuitatem in obsequia sui principis retinere, & cum hoc aliter fieri non possit, quam per subsidia, hæc quoque exigere tunc licium erit, quod tamen magis fit ex *præsumta voluntate & concessione imperantis.* ZIEGL, de *iur. mai. lib. 2. c. 1. §. 19.*

(r) Suppono casum, si certa pecuniæ summa ciuitati sit imperata. Qualis autem *proportio* in distribuendis collectis sit seruanda, id vel ex Principis committentis voluntate dependet, vel ex singulorum subditorum patrimonio, & redditibus aestimandum: Qui plus possidet, eo maiorem etiam utilitatem ex publica tranquillitate percipit, & sic merito plus conferre debet. Ceterum qui se grauatos in subcolleclando sentiunt, recurrere possunt ad imperantem, cum ita magistratus limites officii sui excefferit.

(f) Dan-

§. XI. Dependet quoque ex imperantis arbitrio determinatio subsidiorum civilium, & quantitas, quatenus vtraque saluti reipublicæ expedire videatur. (i)

§. XII. Neque regulariter adstringitur ad consensum suorum subditorum (t) in imponendis collectis, nisi lege fundamentali aliter prouisum, vel ratio Reipublicæ aliud postulat.

§. XIII.

(i) Dantur scilicet varia genera tributorum, quædam rebus imponuntur, quædam personis, quædam sunt mixti generis. Proueritque expedit, ita potest vel rebus, vel personis indicere tributum. Quæntia subsidia sufficiant, optimus iudex est arbiter, quippe cui summa rerum commissa est, & huius æstimationem optime omnium scire debet. Merito tamen omnia ita prouidenda, ut ratio questuum, & necessitas erogationum inter se congruant TACIT. lib. XIII. annal. c. 50. Legem hanc egregie obseruauit Valens, de quo AMMIANVS MARCELL. lib. XXX. c. 30. prouinciarum æquifimus tutor, quarum singulas ut propriam domum custodiebat indemnes, tributorum onera studio quodam molliens singulari, nulla vestigialium admittens augmenta, in aduerandis reliquorum debitis non molestus. Eodem modo Rex Romanorum Seruius belli pacisque munia non uiritim, ut ante, sed pro habitu pecuniarum ordinabat LIVIUS lib. I. c. 42. quo factum, ut in dices a pauperibus onera inclinata fuerint, ut idem demonstrat c. 43. quod ante populo promiserat. Iustum autem, ait, & reip. utile hoc ipsum existimo, ut qui multa possident, multa conferant, qui uero tenuibus sunt facultatibus, pauca, DION. HALICARNASS. lib. VIII.

(t) Ratio regulæ euidens est, quia ex iure imperii quicquid facit Princeps, suo iure facit; quod autem suo iure facit, approbatione ciuim non indiget. Ratio exceptio-

§. XIII. Imperari possunt hæc subsidia omnibus, qui vel in territorio degunt, vel saltem bona ibidem habent, cum etiam *extranei* bona ibidem possidentes fruantur securitate reipublicæ.

§. XIV. Neque itaque ab hisce civilibus subsidiis quisquam se immunem præstare potest, nisi vel plane subsidia talia præstare non possit, (u) vel ex speciali gratia principis immunitatem obtinuerit.

§. XV. Et cum nimia immunitatis concessio cæteros per consequentiam grauet, illa

---

ptionum etiam evidens est, quia etiam imperans legibus fundamentalibus adstringitur. Hinc in multis locis status provinciales consentire debent in impositionem collectarum. Penes antiquos Germanos ex ratione reipubl. *peti non imperari* poterant collectæ. In imperio nostro collectæ ab imperatore per modum *imperii* non amplius indicuntur, sed *mutuo statuum pacto & consensu* determinantur. Ex quo facile constat, quid dicendum sit de vulgata questione, an vota maiora hic sufficiant, an singulorum consensus requiratur? de quo indicandum secundum ea quæ dicta sunt ad §. VIII.

(u) Pauperes itaque per se immunes sunt. Ultra posse nemo obligatur. Bene ICTus in l. 4. §. 2. de muner. & bon. Inopes onera patrimonii ipsa non habendi necessitate non sustinent. Inde quilibet obligatus est ad professionem suarum facultatum, & reddituum annuorum. Cæteri omnes cum sint eiusdem conditionis, eadem quoque onera subire debent, cum ratio æqualis inter subditos postulet, ut omnes æqualia ferant onera.

illa absque graui causa, & euidenti reipublicæ utilitate non concedenda. (x)

§. XVI. Non prodest tamen talis immunitas

(x) Quibus immunitas concedi debeat, determinat Imperans, neque enim iure naturæ quædam personæ ipso iure exemptæ sunt. De sacerdotibus forsitan hoc dicendum foret, si illud, quod apud omnes gentes peræque obseruatur, ex iuris naturæ dictamine perueniret. Nam pleræque gentes hunc sacerdotibus suis præstant honorem, vt eos a quibuscunque oneribus publicis immunes reddant. *Druides olim tributa vna cum reliquis non pendebant, militia vacationem omniumque rerum habebant immunitatem* CAES. de bello gall. lib. VI. c. 14. n. 1. Eodem modo *Artaxerxes* ex more vniuersali ita rescribit: *vobis quoque notum facimus de vniuersis sacerdotibus, & Levitis, & cantoribus, & ianitoribus, nathineis & ministris domus Dei huius, vt vectigal & tributum & annonas non habeatis potestatem imponendi super eos, Esdr. VII. 24.* Iosephus vtut omnem terram tempore famis a subditis redimeret, tamen a sacerdotum prædiis abstulisse legitur *Gen. XLVII, 22.* *Ægypti* sacerdotes enim maxima immunitate gaudebant *DIOD. sic. lib. I. c. 73.* quod etiam de Romanorum sacerdotibus constat. *vid. §. seq.* Imperatores Christiani Iudæorum sacerdotibus immunitates, quibus clerici fruebantur, indulgebant *l. 13. l. 15. C. Theod. de iudeis.* Et infinitum foret, omnium populorum scita circa immunitatem sacerdotum referre. Neutiquam tamen ex communi gentium more hæc immunitas iuri gentium aut naturæ adscribenda est, sed vnice *uenerationi & deuotioni*, quam erga sacerdotes, vtpote ministros Dei, habuere. Cum enim adhuc subditi sint, paceque publica fruuntur, iure naturæ quoque oneribus reip. ferendis obnoxii sunt. Omnis itaque immunitas eorum est ex lege mere ciuili.

(y) Sa-

tas tempore *necessitatis extremæ* (y), sed interim *suspenditur*, licet non plane tollatur.

§. XVII. Modus in determinatione subsidiariorum desumendus ex *publica inopia* & *gravitate expensarum* in utilitatem reipublicæ faciendarum. Quicquid ultra Princeps in solam suam avaritiam extorquet, in eo officii limites transgreditur, & contra ius naturæ peccat. (z)

§. XVIII.

(y) Sacerdotes ut ut apud plerasque gentes immunes sint, tempore belli tamen non excusantur. Sic *ultimam pensionem pecuniæ collatæ in bellum Macedonicum per solui placuerat priuatis*. Igitur Q. Fabio Labeoni & L. Aurelio Questoribus urbanis visum est, ab omnibus Pontificibus hanc pecuniam exigi, melius commodiusque esse, quod *stipendium hoc toto bello non contulissent*, quam a reliquis civibus, quorum iam magna pars idonea esse desisset. Itaque *magnum certamen cum omnibus sacerdotibus fuit questoribus urbanis*, cum hi antiqua sua, & sacrosancta privilegia vel immunitates allegarent. Questores ex aduerso necessitatem vrgerent. Ergo Tribunos appellarunt. Tribuni pronunciarunt, *sacerdotes nequicquam appellasse, omniumque amorum, per quos non dederant, exactum est*. LIVIUS lib. XIII. c. 28.

(z) Sunt hic duæ distinguendæ questiones (1), an subditi Principi possint resistere iniuste extorquenti tributa, quod nego, uti ex infra dicendis apparebit. (2.) utrum Princeps iuste agat, si minus necessaria subsidia extorqueat, id quod nego etiam, quia boni pastoris est condere pecus, non deglubere. In statu turbido rei Romanæ, ubi bellis civilibus respublica lacerata erat, *acerbissime imperatæ pecuniæ exigebantur*. Multa præterea generatim ad avaritiam excogitabantur. In capita singulorum servorum ac liberorum tributum imponebatur &c.

§. XVIII. Quicquid autem imperans respectu subsidiorum ciuiliū subditis imperat, ad hoc eosdem recte cogit, & imperio suo (a) coërcet.

§. XIX. Similiter ab aduenis, & iter publicum per territorium facere volentibus recte subsidium aliquod exigit, tum respectu expensarum in itinera publica faciendarum, tum respectu securitatis & libertatis commerciorum. (b)

§. XX. Præterea ad ostendendum dominium vel imperium in mare, vel littora, quod iuri naturæ haud repugnat, non iniquum est,

---

CAESAR lib. III. de bell. ciu. c. 32. Sed cogitandum est, talia inter publicas calamitates, vbi respubl. Romana in interitum suum ruere videbatur, contigisse, vbi magis per vim, quam iure agebatur, atque ita regula nullæ huius doctrinæ admitti poterant. Grauiissime & simul pro more egregie de hoc argumento philosophatur FÖRSTNER. ad Tacit. lib. 4. circa f. p. m. 441. vbi simul cautiones optimas adfert.

(a) Imperantur enim vi imperii, & subditi ad subsidia ciuilia obligantur ex subiectionis vinculo. Ergo coactio hic haud excludenda est. Interim certum est precibus sæpe plus obtineri, quam imperio, quod probat LIVIUS lib. IV. c. 6.

(b) Quod notandum contra eos, qui vectigal iniustum esse contendere satagunt, quod transeuntibus imponitur. His quippe etiam vtilitas singularis in eo quæritur, quod secure commercia agere possint per aliorum territoria, & sic merito ad conferuandam illam securitatem, quæ sumtus requirit, aliquid contribuere debent.

(c) ZIEGL.

est, (c) si imperans nauigantibus quoque vectigal imponit.

§. XXI. Quæ res autem vectigalibus esse debeant obnoxix, & qua pœna afficiendi defraudantes vectigal, ex imperantis determinatione pendet, neque hac in doctrina explicari (d) potest.

§. XXII. Quod si viatores damnum in via publica passi sunt, multi imperantem obligatum esse volunt ad eius refusionem, si vectigal percepit. Verum id ex ratione damni perpeffi, & causa vectigalium solutorum (e) iudicandum.

§. XXIV. Quod si damnum culpa ipsius via-

(c) ZIEGL. de iur. mar. lib. 2. cap. 7. §. 13. ex hoc aquitatem vectigalis maritimi deducit. Postquam enim imperium in certam maris portionem sibi asseruerunt imperantes, iure suo quoque in signum imperii aliquid exigunt; Sed etiam præterea ratio antea adducta hic quoque occurrit, quæ proinde hic non separanda.

(d) In hac doctrina tantum illa duo explicari merentur (1.) quod habeat *ius determinandi collectas*, (2.) *Ius puniendi eos*, qui vectigal non solvunt, & quidem si extranei sunt, naturale est medium cogendi & coercendi *detentio corporis & bonorum*. Neque ita extraneis infertur iniuria, qui quamdiu commorantur in territorio alterius imperantis, eius legibus subiecti sunt. Si subditi sunt, pœnalis aliis ordinariis subiecti possunt.

(e) Damnum ordinarie is, cui illatum est, ferre debet, non alius, nisi sit, quod alii imputari quid possit, veluti quod debuisset & potuisset præcauere damnum, nec tamen fecit, atque adeo per tertii culpam damnum contigerit.

(f) Qui

viatoris contigit, (f) sibi, non alii imputare hoc debet.

§. XXV. Si vero *casu fortuito* ex viarum corruptione vel deprædationibus damnum datum, tunc si quidem *vestigal* soluit *ob securitatem viarum*, vel ob *viarum reparationem*, sine dubio damnum ipsi ab Imperante refundendum. (g)

§. XXVI. Quod si *vestigal*, ob commerciorum libertatem & securitatem, solutum sit, idem videtur dicendum. (h)

CA-

(f) Quid enim si nimis oneravit currum? quod si animum inimicitia dederit, ut ab hoste in via publica violaretur? quid si debitam curam in vehendo non obseruavit, vel in equis regendis?

(g) Naturale est, ut qui aliquid solvere debet pro facto ab altero præstando, id quoque exigere possit; alioquin qui sua culpa id non præstiterit, tenetur ad damnum perpeffum restituendum. Si vero casu fortuito impeditus sit, aliud dicendum. Quod etiam hic applicandum, utrum damnum passis executio deficiat, & inde actio plerumque inanis sit.

(h) Ita recte ZIEGL. *de iur. maiest. lib. II. c. 13. §. 1. seqq.* Nam qui commercia agunt per territoria extranea, subsidia soluunt propter securitatem commerciorum, quam si non habeant, respubl. eo ipso fidem illis tacite etiam non seruat.